

สารธรรมจากพระสูตรต้นตปีฎก

ครั้งที่ ๕๖ นิพพาน ตอนที่ ๕

๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

อ.สุภีร์ ทุมทอง

นิพพาน

๑. ชื่อของนิพพาน
๒. สถานะนิพพาน
๓. ประเภทของนิพพาน
๔. เทคนิควิธีเพื่อเข้าถึงนิพพาน

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คงฺคา นที ปาจันนินฺนา ปาจันโณผา ปาจันปพฺภารา,
เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนฺโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสฺสโรนฺโต นิพฺพานนินฺโน โหติ นิพฺพานโปกฺโข นิพฺพานปพฺภารो.
.. อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์ิสฺสิตํ
นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ... สมฺมาสมาธิ ภาเวติ
วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์ิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ.
สํ.ม. ๑๕/๕๑ ปฐมปาจันนินนสูตร

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนุโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสฺสโรนุโต **นิพพานนินฺโน** โหติ นิพพานโปโณ นิพพานปพฺภาโร.
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมมาทิฏฐี ภาเวติ **ราควินยปริโยสานํ**
โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ ... สมมาสมาธิ ภาเวติ
ราควินยปริโยสานํ โทสวินยปริโยสานํ โมหวินยปริโยสานํ.
สํ.ม. ๑๕/๑๐๓

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ มคฺคํ ภาเวนุโต อริยํ อฏฺฐงฺกิกํ
มคฺคํ พหุสีกโรนุโต **นิพฺพานนินฺโน** โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภาโร.
อิธ ภิกขเว ภิกขุ สมมาทิฏฐี ภาเวติ **อมโตคฺธํ** **อมตปรายณํ**
อมตปริโยสานํ ... สมมาสมาธิ ภาเวติ
อมโตคฺธํ อมตปรายณํ อมตปริโยสานํ.
สํ.ม. ๑๕/๑๑๕

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว คจฺจํ นทึ ปาจันนินฺนา ปาจันโปกฺขา ปาจันปพฺภารา,
เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจินฺทฺริยานิ ภาเวนฺโต ปญฺจินฺทฺริยานิ
พหุสฺสึกโรนฺโต **นิพฺพานนินฺโน** โหติ นิพฺพานโปโณ นิพฺพานปพฺภารो.
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สทฺธินฺทฺริยํ ภาเวติ **วิเวกนิสฺสิตํ** **วิราคนิสฺสิตํ**
นิโรธนิสฺสิตํ **โอสฺสคฺคปริณามิ**. **วีริยนฺทฺริยํ ... สตินฺทฺริยํ ...**
สมาธินฺทฺริยํ ... ปญฺญินฺทฺริยํ ภาเวติ **วิเวกนิสฺสิตํ** **วิราคนิสฺสิตํ**
นิโรธนิสฺสิตํ **โอสฺสคฺคปริณามิ**.

สํ.ม. ๑๕/๕๔๑

๔.๑ ทำให้มากซึ่งโพธิปักขิยธรรม

สี่เล ปติฏฐิตอ ภิกขุ

โกชนมฺหิ จ มตฺตณฺณ

เอวํ วิหฺรมาตาปี

ภาวํ กุสลํ ฌมฺมํ

อปฺปมาทรโต ภิกขุ

อภพฺโพ ปริหานาย

อ.จตุกก. ๒๑/๓๗ อปรินิยสูตร

อินฺทฺริเยสุ จ สํวฺโต

ชาคริยํ อนฺุยุณฺชติ.

อโหฺรตฺตมตฺนฺทีโต

โยคกฺเขมสุส ปตฺติยา.

ปมาเท ภยทสฺสี วา

นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

กตมา จ สภา ภิกขเว **นิพพานสปปายา ปฏิปทา.**

อิธ ภิกขเว ภิกขุ จกขุ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี, รูปา อนิจฺจาตี ปสฺสตี,
จกขุวิณฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี, จกขุสมฺพสฺโส อนิจฺโจตี ปสฺสตี,
ยมฺปิํ จกขุสมฺพสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทยิตฺํ สฺขํ วา ทฺกขํ วา อทฺกขมฺสฺขํ วา,
ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี ... มโน อนิจฺโจตี ปสฺสตี, ฌมฺมา อนิจฺจาตี ปสฺสตี,
มโนวิณฺญาณํ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี, มโนสมฺพสฺโส อนิจฺโจตี ปสฺสตี,
ยมฺปิํ มโนสมฺพสฺสปจฺจยา อุปฺปชฺชตี เวทยิตฺํ สฺขํ วา ทฺกขํ วา อทฺกขมฺสฺขํ วา,
ตมฺปิ อนิจฺจนฺติ ปสฺสตี. อโย โส สภา ภิกขเว นิพพานสปปายา ปฏิปทา.

สํ.สพ. ๑๘/๑๔๗ ปฐมนิพพานสปปายปฏิปทาสูตร

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โส วต ภิกขเว ภิกขุ กณฺหิ สงฺขารํ นิจุจฺโต สมนุสฺสฺสนฺโต
อนฺุโลมิกาย ขนฺุติยา สมนฺุนาคโต ภวิสฺสตีติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ,
อนฺุโลมิกาย ขนฺุติยา อสมนฺุนาคโต สมนฺุตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ,
สมนฺุตฺตนิยามํ อโนกฺกมมาโน โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกิริสฺสตีติ เนตฺ ฐานํ วิชฺชติ.
ชฺ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โส วต ภิกขเว ภิกขุ สพุพสงฺขारे อนิจฺจโต สมนุปลสฺสนโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต สมนฺตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
ฐานเมตํ วิชฺชติ,
สมนฺตฺตนิยามํ โอกฺกมมาโน โสตาปตฺตผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉนิกริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ.
ช.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โสดาปัตติผลิ กิเลส เว กิเลส นิพพานํ ทุกขโต สมนุปลสฺสนุโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุณาคโต ภวิสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชตี,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา อสมนุณาคโต สมมตฺตนิยามํ โอกกมิสฺสตีติ
เนตํ ฐานํ วิชฺชตี,
สมมตฺตนิยามํ อโนกุกมมาโน โสตาปตฺตผลิํ วา สกทาคามิผลิํ วา
อนาคามิผลิํ วา อรหตฺตผลิํ วา สจฺฉนิกริสฺสตีติ เนตํ ฐานํ วิชฺชตี.
ขุ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

โส วต ภิกขเว ภิกขุ **นิพพานํ สุขโต** สมนุปลสฺสนุโต
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต ภวิสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ,
อนุโลมิกาย ขนฺติยา สมนุํนาคโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมิสฺสตีติ
ฐานเมตํ วิชฺชติ,
สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมมาโน โสตาปตฺตึผลํ วา สกทาคามิผลํ วา
อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกิริสฺสตีติ ฐานเมตํ วิชฺชติ.
ขุ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

[๓๗] จตุตารีสาย อากาเรหิ อนุโลมิกัม ขนฺตี ปฏฺฐิตภตฺติ,

จตุตารีสาย อากาเรหิ สมฺมตฺตนิยามํ โอกฺกมตฺติ. **ปญฺจกฺขนฺเช**

(๑) อนิจฺจโต (๒) ทุกฺขโต (๓) โรคฺโต (๔) คณฺฑโต (๕) สลฺลโต

(๖) อฆฺโต (๗) อาพาธโต (๘) ปฺรโต (๙) ปโลกโต (๑๐) อีตฺติโต

(๑๑) อุปทฺทวโต (๑๒) ภยโต (๑๓) อุปสคฺคโต (๑๔) จลโต

(๑๕) ปภงฺคโต (๑๖) อทฺฐวโต (๑๗) อตาณโต (๑๘) อเลณโต

(๑๙) อสรณโต (๒๐) วิตฺตโต (๒๑) ตฺถจฺจนโต (๒๒) สฺสญฺญโต

ขุ.ป. ๓๑/๓๖ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

(๒๓) อนตฺตโต (๒๔) อาทีนวโต (๒๕) วิปริณามธมฺมโต

(๒๖) อสารถโต (๒๗) อมมุตโต (๒๘) วรรกโต (๒๙) วิภวโต

(๓๐) สาสวโต (๓๑) สงฺขตโต (๓๒) มารามิสโต (๓๓) ชาตฺธิธมฺมโต

(๓๔) ชราธมฺมโต (๓๕) พุยาธิธมฺมโต (๓๖) มรณธมฺมโต

(๓๗) โสภธมฺมโต (๓๘) ปรีเทวธมฺมโต (๓๙) อุปายาสธมฺมโต

(๔๐) สงฺกิลเลสิภธมฺมโต

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

(๑) **ปลุกขุขณฺเ** **อนิจฺจโต** ปสฺสณฺโต อนุโลมิกํ ขนฺตี ปฏฺฐิตภตฺติ,
ปลฺลจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรธํ “**นิจฺจํ** **นิพฺพานนฺ**”ติ ปสฺสณฺโต
สมฺมตฺตนิยามํ โอกกมตฺติ.

(๒) **ปลุกขุขณฺเ** **ทุกฺขโต** ปสฺสณฺโต อนุโลมิกํ ขนฺตี ปฏฺฐิตภตฺติ,
ปลฺลจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรธํ “**สุขํ** **นิพฺพานนฺ**”ติ ปสฺสณฺโต ..

(๓) โรคฺโต, อารุคฺยํ นิพฺพานํ.

(๔) คณฺฑโต, นิคณฺฑโต นิพฺพานํ.

(๕) สลฺลโต, นิสลฺลํ นิพฺพานํ.

ขุ.ป. ๓๑/๓๘ วิปัสสนากถา

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๖) อัมโต, อนโธ นิพพาน.
- (๗) อาพาธโต, อนาพาธ นิพพาน.
- (๘) ปรโต, อปรปุจฉยม์ นิพพาน.
- (๙) ปโลกโต, อปโลกมโธ นิพพาน
- (๑๐) อิติโต, อนิติกัม นิพพาน.
- (๑๑) อุตทวโต, อนุตทวัม นิพพาน
- (๑๒) ภยโต, อภยม์ นิพพาน.
- (๑๓) อุตศคโต, อนุตศคัม นิพพาน.
- (๑๔) จลโต, อจลัม นิพพาน.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๑๕) ปภงฺกุตฺโต, อปฺปภงฺกุนิพฺพานํ.
- (๑๖) อทฺถวฺโต, ฐวํ นิพฺพานํ.
- (๑๗) อตฺถมฺโต, ตมฺนิ นิพฺพานํ.
- (๑๘) อเลณฺโต, เลณํ นิพฺพานํ.
- (๑๙) อสรณฺโต, สรณํ นิพฺพานํ.
- (๒๐) วิตฺตฺโต, อวิตฺตํ นิพฺพานํ.
- (๒๑) ตฺถจฺฉฺโต, อตฺถจฺฉํ นิพฺพานํ.
- (๒๒) สุขญฺโต, ปรมํ สุขญฺนิพฺพานํ.
- (๒๓) อนตฺตฺโต, ปรมญฺญํ นิพฺพานํ.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๒๔) อาทีนวโต, อนาทีนวํ นิพพานํ.
- (๒๕) วิปริณามธมฺมโต, อวิปริณามธมฺมํ นิพพานํ.
- (๒๖) อสารถโต, สारํ นิพพานํ.
- (๒๗) อมมุลโต, อนมมุลํ นิพพานํ.
- (๒๘) วรกโต, อวรกํ นิพพานํ.
- (๒๙) วิภวโต, อวิภวํ นิพพานํ.
- (๓๐) สาสวโต, อนาสวํ นิพพานํ.
- (๓๑) สงฺขตโต, อสงฺขตํ นิพพานํ.
- (๓๒) มารามิสโต, นีรามิสํ นิพพานํ.
- (๓๓) ชาติธมฺมโต, อชาตํ นิพพานํ.

๔.๒ เจริญวิปัสสนา

- (๓๔) ชราวมุมนโต, อชรํ นิพพานํ.
- (๓๕) พุยาธิธมฺมโต, อพุยาธิธมฺมนิพพานํ.
- (๓๖) มรณธมฺมโต, อมตํ นิพพานํ.
- (๓๗) โสภธมฺมโต, อโสภํ นิพพานํ.
- (๓๘) ปริเทวธมฺมโต, อปริเทวํ นิพพานํ.
- (๓๙) อุปายาสธมฺมโต, ออนุปายาสํ นิพพานํ.
- (๔๐) **ปญฺจกฺขนฺธ** **สงฺกิลลสิกฺขมฺมโต** ปสฺสณฺโต ออนุโลมิกํ ขนฺตี
ปฏฺฐิลภตฺติ, ปญฺจนฺนํ ขนฺธานํ นิโรธํ “**อสงฺกิลฺลจฺ्ञํ** **นิพพานนฺ**”ติ
ปสฺสณฺโต สมฺมตฺตนิยามํ โอกกมตฺติ.

สวัสดีครับ

